

Nyt videncenter tager pulsen på trends indenfor videnskabelig kommunikation

Af Simone Schipp von Branitz Nielsen og Jesper Mørch

Videnskabelig kommunikation er et vigtigt fokusområde for Københavns Universitets Biblioteks- og Informationsservice (KUBIS), der den 2. september 2008 etablerede KUBIS Videncenter for Videnskabelig Kommunikation, for at understøtte videnskabelig kommunikation mellem forskere i bred forstand.

Simone Schipp von Branitz Nielsen
Informationsspecialist ved Institut for Psykologi
Københavns Universitet
simone.nielsen@psy.ku.dk

Jesper Mørch
Informationsspecialist
Det Kongelige Bibliotek
mor@kb.dk

Videncenteret arbejder med emneområderne videnskabelige publicering, videnskabelige netværk, videnskabeligt indhold og videnskabelig bibliometri, og tæller blandt sine aktiviteter projektføreløb og bestillingsopgaver indenfor fx bibliometri. Nye rapporter og analyser om videnskabelig kommunikation vil blive samlet i et online bibliotek, og Københavns Universitet og resten af den danske universitetsverden vil gennem seminarer, foredrag, blogs og artikler blive orienteret om trends og nye tiltag på området.

Det første KUBIS-seminar om videnskabelig kommunikation 2008 "Trends indenfor videnskabelig kommunikation", var en fortsættelse af Københavns Universitetsbiblioteks (KUB) seminarerække om Open Acces og samlede den 1. december 2008 mange interessenter fra både forsknings- og biblioteksverdenen på Det Biovidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitets campus på Frederiksberg. De danske og internationale oplægsholdere på seminaret, dækkede den videnskabelig kommunikations udfordringer i bred forstand, i forskellige medier og på forskellige fagområder.

Antropologen Diane Harley (Center for Studies in Higher Education, University of California, Berkeley) har foretaget et metastudie, hvori

hun har undersøgt videnskabelige kommunikation indenfor forskellige fagdiscipliner. Professor i historie Gunner Lind (Saxo-instituttet, Københavns Universitet) fokuserede på de humanistiske fags udfordringer med at udskifte analoge medier med digitale. Sidste oplægsholder inden paneldebatten var Matt Brown (redaktør på Nature Network, London), som præsenterede det sociale netværk Nature Network. I den efterfølgende paneldebat deltog derudover Søren Kyllingsbæk (lektor ved Institut for Psykologi, Københavns Universitet), Mette Thunø (forskningsdekan ved det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet) og Jakob Sandvad (grundlæggeren af www.publicuniversityonline.com – en slags Youtube for akademiske forelæsninger) for at dække flest mulige indgangsvinkler og holdninger til udviklingen af videnskabelig kommunikation i forhold til Web 2.0-teknologier, ændringerne i videnskabelig publicering m.m.

Fra analog til digital

Seminariet blev indledt af prorektor ved KU, Lykke Friis, der åbnede dagen med at pointere, at udfordringerne for videnskabelig kommunikation i de digitale medier er mangfoldige. Ifølge Lykke Friis har skiftet i et medies form altid skabt

frustrationer og krævet ændring i brugernes adfærd og måde at bruge mediet. Hun citerede Alfred Hitchcock, der engang har sagt: *"This paperback is very interesting, but I find it will never replace a hard cover book – it makes a very poor doorstep"*. I forhold til skiftet mellem en paperback og en hardback kræver transformationen fra det trykte medie til det digitale en endnu større mental tilvænning hos både modtager og afsender. Udfordringerne er derfor større end nogensinde før.

For humanioraforskningen er bogen et centralt og billigt publikationsmedie og Gunner Lind påpegede, at der ikke udgives mange banebrydende artikler på humaniora. På humaniora læses i stedet tekster (læs: bøger), der analyseres og nye bøger skrives. Fokus ligger på teksternes interne og eksterne hypertextualitet. Et meningsfyldt digitalt alternativ til den trykte bog må tilbyde en teknisk løsning på hvordan, der kan linkes eksternt mellem tekster og internt i en lang tekst, på en overskuelig måde

Humaniora har en flere århundrede lang tradition for udbyggede og rigelige kildeapparater. Fremvisningen af disse er klart en af fremtidens udfordringer. I dag overføres fodnoten blot med alt for små bogstaver i bunden af skærbilledet

"This paperback is very interesting, but I find it will never replace a hard cover book – it makes a very poor doorstep". I forhold til skiftet mellem en paperback og en hardback kræver transformationen fra det trykte medie til det digitale en endnu større mental tilvænning hos både modtager og afsender. Udfordringerne er derfor større end nogensinde før.

Humaniora har en flere århundrede lang tradition for udbyggede og rigelige kildeapparater. Fremvisningen af disse er klart en af fremtidens udfordringer. I dag overføres fodnoten blot med alt for små bogstaver i bunden af skærmbilledet godt gemt af vejen, til stor irritation for brugerne.

godt gemt af vejen, til stor irritation for brugerne. Her må nytænkning til, da en simple digital kopi af den analoge tekst hverken opfylder de behov, som forskerne får dækket i den analoge bog i dag eller tilføjer nye muligheder, der letter den videnskabelige kommunikation. En digitaliseret bog i humaniora er ikke andet end en paperback, der ikke kan bruges som dørstopper.

Endelig er forskningen ved humaniora ekstremt langtidsholdbar i forhold til mange andre videnskaber. Forskning er ”ny” i 10-20 år. Udfordringen med at give fremtidige generationer adgang til den nuværende humanistiske forskning, og nuværende forskere adgang til fortidens forskning, er derfor blandt udfordringerne til forskningsbibliotekerne. Heldigvis er der allerede taget flere initiativer på områderne digitalisering af eksisterende forskningslitteratur (bl.a. på Det Kongelige Bibliotek), såvel som til arkivering og bevaring af aktuel forskningslitteratur (fx hprints.org)

Nye teknologier: for forskernes skyld eller for teknologiens skyld?

Diane Harley præsenterede en undersøgelse af 7 fagdiscipliner ved University of California. Undersøgelsen viste, at der disciplinerne imellem er stor variation i behovet for forskellige typer ressourcer, samt at ressourcerne bliver brugt på forskellige måder og af forskellige årsager. Det er dog den individuelle forskers personlige behov for og erfaringer med digitale ressourcers anvendelighed, der er altafgørende for vedkommendes totale brug/forbrug af digitale ressourcer.

Eksempelvis er antallet af humanistiske og samfundsvidenskabelige forskere - stik mod manges indtryk - meget lavt sammenlignet med

f.eks. de naturvidenskabelige fag. Som humanistisk forsker skal man være heldig, hvis der findes andre forskere, der beskæftiger sig med præcis samme emne som en selv, og netop derfor er den videnskabelige kommunikation og dens form anderledes, end på andre felter – sociale netværk vil typisk bestå af små (nationale) mailinglister frem for globale kommunikationsnetværk. I udviklingen af værktøjer og ressourcer er det derfor vigtigt at kende og tage udgangspunkt i de enkelte fagområders forskningsvaner og behov.

Pointen lægger sig tæt op af Gunner Linds oplæg og Søren Kyllingsbæk fulgte op i den efterfølgende paneldebat ved at kommentere, at samfundsvidenskabelige og humanistiske forskere som sådan ikke modsætter sig nye teknologier, men de skal hurtigt kunne se, at de sparer tid ved at bruge af nye redskaber og kilder. Gunner Lind formulerede det således i sit oplæg: ”... tools useful for the natural sciences will surely find application in the humanities and in the social sciences too. The fields are not different. But humanities will be followers rather than leaders.”

Gunnar Lind præsenterede det humanistiske fagområdes behov og anvendelseskrav i forhold til digitale ressourcer og gav sit bud på, hvorfor den elektroniske kommunikation endnu ikke har fået sit store gennembrud indenfor humaniora: Det videnskabelige marked for humanistiske publikationer er meget lille og har ringe kommerciel interesse, da majoriteten af forskningen er offentlig subsidieret. Størstedelen af den humanistiske forskning er afhængig af offentlige midler, eller af støtte fra private fonde. Ud fra denne betragtning kan det undre, at humaniora

ikke er mere fremme i forhold til Open Access, der netop ønsker at fremme hurtig tilgængelighed af offentligt finansieret forskning. En mulig forklaring er måske at finde i Gunner Linds analyse, om at humaniora formentlig vil følge en udvikling, hellere end at lede forandringen?”

Fra Facebook til professionelle sociale netværk

Matt Brown gav en præsentation af det professionelle sociale netværk ”Nature Network”, et online mødested, hvor forskere kan mødes, dele og diskutere ideer samt opbygge og vedligeholde globale faglige netværk. Netværket er skabt af Nature Publishing Group ud fra ideen om, at internettet er et formidabelt medie til at opbygge og vedligeholde sociale netværk. Resultatet er et veludbygget og meget anvendt interaktivt forum for udveksling af ideer for forskere globalt. Portalen gik i luften i februar 2007 og har i dag flere hundrede tusind brugere om måneden. I Nature Network kan man bygge sin egen profil, danne eller deltage i en gruppe eller et forum, kommentere andres indlæg, have en blog eller danne et personligt netværk. ”Face-to-face” kommunikation i form af eksempelvis Podcast-konferencer, der afholdes i virtuelle verdener så som Second Lifes ”Elusia Islands”, annonceres ligeledes her og kan genses på Natures hjemmeside og iTunes. Det giver mulighed for at mødes og diskutere fagligt uden store rejseudgifter.

Nature Network har dermed taget udfordringen op i forhold til den nye generation af forskere, der er ”Grown up digital”. Den såkaldte Google-generation, der som en naturlig del af deres liv er på Facebook og Myspace, anvender lige

Det videnskabelige marked for humanistiske publikationer er meget lille og har ringe kommerciel interesse, da majoriteten af forskningen er offentlig subsidieret. Størstedelen af den humanistiske forskning er afhængig af offentlige midler, eller af støtte fra private fonde.

Vil bibliotekerne facilitere videnskabelig kommunikation, er det derfor nødvendigt at undersøge fagområdernes kommunikationsmønstre, deres informationssøgningskompetencer og -strategier.

så naturligt "Nature Network" til deres professionelle netværk, især inden for natur- og sundhedsvidenskaberne, hvor de faglige samarbejds- og sparringspartnere ofte er spredt ud over hele verden og personlige møder derfor er få. Portalen bruges derfor flittigt af især yngre forskere til at diskutere forskningsdata og hvordan man når frem til videnskabelige resultater – publiceringen af dem sker andre steder. "Nature Network" er et mønstereksempel på et relevant nyt digitalt kommunikationsmiddel til videnskabelig kommunikation, da det opfylder de krav, som blev gentaget gang på gang i løbet af seminaret. Det tager udgangspunkt i brugernes medievaner og tilbyder en service, der umiddelbart letter forskernes hverdag.

Forskningsbiblioternes rolle

Efter seminaret stod det klart: Forskere fra alle fagområder og alle generationer ønsker udelukkende værktøjer og ressourcer, der falder naturligt ind i deres forskerliv og letter forskningsprocessen for den enkelte. Vil bibliotekerne facilitere videnskabelig kommunikation, er det derfor nødvendigt at undersøge fagområdernes kommunikationsmønstre, deres informationssøgningskompetencer og -strategier. Derudover er det nødvendigt at forholde sig til morgendagens forskere, Google-generationen, og deres medievaner og kompetencer. Forskningsbibliotekerne har en lang tradition for samarbejde på tværs af fag- og landegrænser og dette netværk bør mobiliseres til undersøgelser af forskernes brug

af informationsressourcer, så et fundament kan blive lagt for services for fremtidens forskere. Lad derfor forskningsbiblioteket være det sted, der ved hvilke ressourcer, der findes, hvilke der passer til hvilke fag og hvilke medievaner, hvilke udviklingskrav der skal stilles til producenterne af nye værktøjer, samt stille relevante værktøjer til rådighed for deres brugere/universiteter.

Forskningsbibliotekerne kan støtte videnskabelig kommunikation. En oplagt måde kan være at facilitere services, der støtter forskningsprocessen, såsom publiceringsplatforme, netværksdannelse, arrangementshåndtering, forskningsregistrering og bibliometriske undersøgelser, der frigør tid for forskerne til deres primære interesse – nemlig at forske!

HER KAN DU LÆRE MERE

<http://cshe.berkeley.edu/publications/publications.php?id=211>

<http://publicuniversityonline.com>

<http://network.nature.com>

www.publishing.ucl.ac.uk/behaviour.html